

TÄYDENTÄVÄN JA EHKÄISEVÄN
TOIMEENTULOTUEN
SOVELTAMISOHJEET
1.1.2018 ALKAEN

Sosiaali- ja terveyslautakunta 19.12.2017 § 72

Sisällys

1.	SOVELTAMISOHJEIDEN TARKOITUS	3
2.	YLEISTÄ TOIMEENTULOTUESTA	3
2.1	Perustoimeentulotuki (Kela myöntää)	3
2.2	Täydentävä toimeentulotuki	4
2.3	Ehkäisevä toimeentulotuki	4
2.4	Kelan ja kunnan välinen yhteistyö toimeentulotukiasioissa	4
2.4.1	Asiakasohjaus Kelasta kuntaan	5
2.4.2	Asiakasohjaus kunnasta Kelaan	5
2.4.3	Sosiaalityön tarve	5
3.	TÄYDENTÄVÄN JA EHKÄISEVÄN TOIMEENTULOTUEN HAKEMINEN JA KÄSITTELY KUNNASSA	6
4.	TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI	7
4.1	Lasten tarvikkeet ja harrastusmenot	7
4.2	Aikuisten harrastusmenot	7
4.3	Kodin irtaimisto	8
4.4	Matkat ja työssäkäynnistä aiheutuneet menot	8
4.5	Työllistymistä edistävät kustannukset	9
4.6	Opiskelu ja siitä aiheutuvat kustannukset	9
4.7	Elatusapumaksut	10
4.8	Vaatekustannukset	10
4.9	Perhejuhlista aiheutuvat kulut	10
4.10	Hautauskustannukset	10
4.11	Lainat, kulutus- ja osamaksuvelat, ulosotto ja jäännösverot sekä velkaantuminen	11
4.12	Maahanmuuttajat	11
4.13	Oleskelulupatyypit	11
4.14	Edunvalvontapalkkio ja maistraatin tilintarkastusmaksu	12
4.15	Vangit ja vankilasta vapautuvat	12
4.16	Menot, joihin ei myönnetä toimeentulotukea	13
5.	EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI	13
6.	TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ	14
6.1	Takaisinperintä varallisuudesta	14

1. SOVELTAMISOHJEIDEN TARKOITUS

Näiden soveltamisohjeiden tarkoituksena on ensisijaisesti tiedottaa kuntalaisille ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen ratkaisuperusteista ja toisekseen ohjeistaa kunnan työntekijöitä ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen päätösten teossa.

Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirtyivät kunnista Kelalle 1.1.2017 alkaen. Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki jäivät edelleen kuntien tehtäviksi.

Toimeentulokiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän kanssa tai perustoimeentulotuen myöntämisen osalta Kelan virkailijan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun asiakas on tätä pyytänyt. Kelalle voi tehdä aikavaruksen joko toimistoon tai puhelinpalveluun, varauksen voi tehdä myös Kelan nettisivujen kautta osoitteessa: <http://www.kela.fi/ajanvaraus>.

Inarin kunnan toimeentulotuen neuvonta ja ajanvaraukset sosiaalityöntekijöille sosiaalitoimiston kansliasta maanantai-perjantai klo 9-15 puh. 040 534 3924.

2. YLEISTÄ TOIMEENTULOTUESTA

Suomen perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvataan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Toimeentulotuki jakautuu Kelan myöntämään perustoimeentulotukeen ja kunnan myöntämään täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Toimeentulotuki on hakemuksen perusteella myönnettävä, viimesijainen sekä luonteeltaan tilapäinen ja tarveharkintainen taloudellinen tuki.

1.1 Perustoimeentulotuki (Kela myöntää)

Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuollon menot ja henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, puhelimen ja tietoliikenteen käytöstä sekä sanomalehden tilauksesta ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot (esim. viivästys- ja perintäkulut sekä lainojen ja luottojen lyhennykset). Asiakas voi päättää itse, mihin hän perusosansa käyttää, eikä siitä pyydetä selvitystä.

Perusosalla katettavien menojen lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon:

- Yleisestä asumistuesta annetun lain (938 / 2014) 9 §:ssä tarkoitetut asumismenot, muun kuin yhtiömuotoisen omistusasunnon välttämättömät hoitomenot (sähköt,

- lämmityskustannukset, vesimaksut ja kiinteistökohtaiset menot kuten nuohous, muutosta aiheutuvat välttämättömät kustannukset),
- Muut kuin perusosaan sisältyvät terveydenhuoltomenot (hammashuolto, silmälasit, terveydenhuollon asiakasmaksut, hoitoon liittyvät lääkärinlausunnot, julkisen terveydenhuollon fysioterapian maksut, lyhytaikainen kotisairaanhoido)
 - Lasten päivähoidomenot sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot
 - Lapsen tapaamisesta lapsen kanssa eri taloudessa asuvalle vanhemmalle aiheutuvat menot siltä osin, kun ne perustuvat kunnan toimielimen vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen
 - Välttämättömät henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan tai matkustusasiakirjan hankintamenot

Kelan etuusohje toimeentulotuesta:

<http://www.kela.fi/documents/10192/3464829/Toimeentulotuki.pdf>

2.2 Täydentävä toimeentulotuki

Toimeentulotukilain 7 c §:n mukaan täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ovat:

- Muut kuin 7 b §:ssä tarkoitetut asumisesta aiheutuvat menot
- Henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeellisiksi harkitut menot. Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista sairautta tai lasten harrastustoimintaan liittyviä erityistarpeita.

2.3 Ehkäisevä toimeentulotuki

Kunta voi myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivoivia toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi tai muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin (Laki toimeentulotuesta 1 §, 13 §, 14 § 3mom.).

2.4 Kelan ja kunnan välinen yhteistyö toimeentulotukiasioissa

Perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksamisen siirrettyä Kelan tehtäväksi ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen jäädessä kuntien sosiaalitoimelle, yhteistyötä Kelan ja kunnan

välillä on korostettu. Uudistettu toimeentulotukilaki velvoittaa Kelaa ja kuntia entistä tiiviimpään yhteistyöhön asiakkaan itsenäisen selviytymisen ja tuen viimesijaisuuden toteutumiseksi. Toimeentulotuki on tarkoitettu pääasiassa lyhytaikaiseksi etuudeksi.

2.4.1 Asiakasohjaus Kelasta kuntaan

Kela ohjaa asiakkaan kuntaan, jos

- asiakas hakee täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea
- kyse on asumiseen liittyvistä asioista
- kyse on perusosan alentamisesta
- kyse on sosiaalihuollon palveluihin ohjaamisesta
- asiakas pyytää henkilökohtaista keskustelua
- Kela välittää kuntaan myös kuntouttavasta työtoiminnasta ja kotoutumisen edistämisestä annettujen lakien mukaisia ilmoituksia.

Asiakasohjauksen tapoina ja välineinä käytetään

- Kelmu -järjestelmää (Kelan etuustietopalvelu), jonka avulla kunta näkee tiedot Kelan tekemistä etuspäätöksistä
- eTotu -palvelun avulla Kela voi välittää tietoa asiakkaan sosiaalihuollon tarpeesta
- Soittamalla sosiaalityön päivystykseen tai skype for business –puhelulla

2.4.2 Asiakasohjaus kunnasta Kelaan

Kunta ohjaa asiakkaan Kelaan, jos

- asiakas ei ole hakenut Kelan perustoimeentulotukea
- asiakas hakee täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakulomakkeella perustoimeentulotukeen kuuluvia menoja

Asiakasohjauksen tapoina ja välineinä käytetään

- verkkoasiointi www.kela.fi/asiointi
- paperilomakkeet www.kela.fi/lomakkeet
- pohjoisen vakuutuspiirin puhelinpalvelu 020 63 445 93
- toimeentulotuen palvelunumero 020 692 207

2.4.3 Sosiaalityön tarve

Tarvittaessa Kela ohjaa ja neuvoo perustoimeentulotuen hakijaa kunnan sosiaalihuollon tai muihin palveluihin hakeutumisessa. Yhteydenotto voi tapahtua asiakkaan suostumuksesta tai hänen pyynnöstään. Mikäli asiakas ei halua Kelan virkailijan ottavan yhteyttä kunnan

sosiaalitoimeen, mutta hänen avuntarpeensa on ilmeinen, on virkailijalla sosiaalihuoltolain mukainen velvollisuus olla asiakkaan asiassa yhteydessä sosiaalitoimeen (Sosiaalihuoltolaki 35 §).

3. TÄYDENTÄVÄN JA EHKÄISEVÄN TOIMEENTULOTUEN HAKEMINEN JA KÄSITTELY KUNNASSA

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea Inarin kunnassa kirjallisesti hakemuslomakkeella, joka löytyy kunnan nettisivuilta ja sosiaalitoimen kansliasta. Lisäksi toimeentulotukea voi hakea myös varatulla vastaanottoajalla tai sosiaalityöntekijän hyväksyessä suullisella tai muulla hakemistavalla. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea myös Kelan toimeentulotuen hakemuslomakkeen (TO1 Hakemus-Toimeentulotuki) lisätietoja -osioon kirjoittamalla.

Mikäli hakemuksesta ei ilmene, mihin asiakas hakee toimeentulotukea, on työntekijän pyydettävä asiakasta täydentämään hakemustaan siltä osin. Hakemus merkitään sosiaalitoimessa saapuneeksi sinä päivänä kun hakemus on tosiasiallisesti saapunut sosiaalitoimistoon. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemukset käsitellään viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen jättämisestä. Mikäli täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemukseen liittyy selkeästi huoli asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämisestä (esimerkiksi vuokravelka, sähkökatkaisu, pikavipit, pelaaminen, päihteiden käyttö), asiakkaalle varataan aika sosiaalityöntekijälle mahdollisimman pian ja hakemus käsitellään aikavarauksella.

Jos hakemus on puutteellinen, asiakkaalle lähetetään yksilöity kehoitus hakemuksen täydentämisestä 14 vuorokauden määräajassa. Jos asiakas ei ole määräajassa täydentänyt hakemustaan tai esittänyt hyväksyttävää syytä täydennyksen viivästymiselle, toimeentulotukipäätös voidaan tehdä käytettävissä olevien tietojen pohjalta viivytyksettä.

Ennen täydentävän toimeentulotuen hakemista asiakkaan on haettava Kelasta päätös perustoimeentulotuesta (laki toimeentulotuesta 14 § 2 momentti). Jos asiakas jättää täydentävän toimeentulotuen hakemuksen kuntaan ennen kuin hänellä on voimassaoleva perustoimeentulotukipäätös ja siihen liittyvä tulojen ja menojen perusteella tehty laskelma, kunnan on joko ohjattava ja/tai autettava asiakasta hakemaan ensin perustoimeentulotuki Kelasta. Näissä tilanteissa perustoimeentulotukipäätös on välttämätön lisäselvitys täydentävän toimeentulotuen hakemukselle. Täydentävän toimeentulotuen hakemuksen käsittelyaika alkaa hakemuksen jättämisestä, mutta keskeytyy vaaditun lisäselvityksen (perustoimeentulotukipäätös ja -laskelma) toimittamisen ajaksi.

Kunta voi myöntää ehkäisevää toimeentulotukea kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi, vaikka perustoimeentulotukipäätöstä ei olisi olemassa (laki toimeentulotuesta

14 § 3 momentti). Ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksen voi tehdä suoraan kunnan sosiaalityöntekijälle vapaamuotoisena tekstinä, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen lomakkeella tai kirjoittamalla Kelan toimeentulotukihakemuksen lisätietoja -kohtaan.

Tämä kunnan soveltamisohje opastaa toimeentulotuen myöntämiseen liittyvässä käytännön työssä ja ohjeesta voidaan poiketa mikäli toimeentulotukea myöntävä viranomainen toteaa välttämättömän poikkeamisen tarpeen henkilön tai perheen elämäntilanteen sitä vaatiessa. Toimeentulotuki on lailla säädetty osittain harkinnanvaraiseksi, joten ohjeeseen on vaikea määrittellä kaikkiin tilanteisiin sopivia tarkkoja ohjeita ja päätökset perustuvat aina yksilölliseen harkintaan.

4. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI

1.1 Lasten tarvikkeet ja harrastusmenot

Lasten tarvikkeista ja harrastusmenoista aiheutuvia kustannuksia voidaan huomioida täydentävänä toimeentulotukena pitkäaikaisesti perustoimeentulotukea saaneille tai muutoin pitkään vähäisillä tuloilla olleille perheille. Asiakkaita ohjataan kestävän kehityksen mukaisesti kierrättämään ja hyödyntämään kirpputoreja sekä muuta vapaata kaupankäyntiä yksityishenkilöiden välillä (esim. nettikirpputorit, facebook, yms.).

Harrastuskustannuksia lapsille voidaan hyväksyä vain kohtuullinen määrä. Lasten tavanomaisiin harrastusmaksuihin (esim. urheiluseurojen tai taideharrastusten jäsenmaksut, kansalaisopiston maksut, kerhomaksut, leirimaksut) voi sosiaalityöntekijä myöntää toimeentulotukea enintään 200 € kalenterivuodessa ja alle kouluikäiselle lapselle 100 € kalenterivuodessa.

Lasten tavallisiin urheiluvälineisiin (esim. sukset, luistimet, polkupyörä) voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 110 €/ lapsi/ vuosi.

Lastenvaunut ja -rattaat voidaan hyväksyä menona, kun hankinta on välttämätön. Ne edellytetään hankittavan ensisijaisesti käytettyinä ja kustannuksina hyväksytään:

- Lastenvaunut enintään 150 €
- Lastenrattaat 80 €
- lasten sänky 85 € (patjoineen)

4.2 Aikuisten harrastusmenot

Aikuisten harrastusmenojen katsotaan kuuluvan pääsääntöisesti toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin. Poikkeuksellisesti aikuisten harrastusmenoihin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea osana pitkäaikaistyöttömän ja päihde- tai mielenterveyskuntoutujan kuntoutumista. Liikunnallisen harrastuksen tukemiseen voidaan

myöntää täydentävää toimeentulotukea myös terveydellisin syin, kun asiakkaalla on asiasta julkisen terveydenhuollon ammattihenkilön suositus.

4.3 Kodin irtaimisto

Kodin perusvarustukseen voidaan myöntää avustusta vain poikkeus- tai kriisitilanteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi asunnottomuus, pitkän laitoshoidon tai vankilatuomion päätyminen.

Jälkihuoltonuorten kohdalla ensiasunnon perusvarustus maksetaan ensisijaisesti nuoren itsenäistymisvaroista. Kotoa itsenäiseen asumiseen muuttaville nuorille ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea kodinperustusvarustukseen vaan heidän edellytetään saavan välttämätön avustus kotoa. Myös avioerotilanteissa välttämätön perusvarustus katsotaan pääsääntöisesti ainakin osittain saatavan yhteisestä kodista. Irtaimiston varastoinnista ei huomioida kuluja.

Asunnon perusvarustukseen huomioidaan (kertaluoteisuus / erityinen peruste) yksin asuvalle täydentävää toimeentulotukea enintään 300 €. Pariskunnalle toimeentulotukea huomioidaan enintään 350 € ja lapsiperheelle enintään 500 €. Lapsiperheiden kohdalla voidaan käyttää yksilökohtaiseen tilanteeseen perustuvaa harkintaa. Jos aikuisella tai lapsella ei ole sänkyä ja patjaa tai niiden uusimisen tarve on välttämätön, voidaan niihin myöntää tukea aikuiselle enintään 100 €, pariskunnalle enintään 150 € ja lapselle enintään 85 €.

Pesukoneen hankintakulut voidaan myöntää silloin, jos asiakkaan taloyhtiössä ei ole pesutupaa tai koneen hankinta on muutoin perusteltua (esim. lapsiperhe tai terveydelliset erityisperusteet). Pesukoneeseen voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 300 €. Myös käytetyn koneen hankintaan voidaan myöntää tukea tositetta (tilisiirto tai kuitti) vastaan.

4.4 Matkat ja työssäkäynnistä aiheutuneet menot

Paikallisliikenteen käytöstä aiheutuvat menot sisältyvät pääsääntöisesti perusosaan. Perusosaan sisältyvät myös matkakustannukset sukulaisten luo, työnhakuun (mahdollisuus hakea Työ- ja elinkeinotoimistosta), oikeudenkäyntiin, kotipaikkakunnalle ym.

Työllisyyskoulutukseen, työkokeiluun tai muuhun työllistymistä edistävään toimintaan osallistuvalla voidaan huomioida ensimmäisen kuukauden kohtuulliset matkakulut täydentävänä toimeentulotukena. Jatkossa matkakulut katsotaan katettavan työllistymistä edistävän palvelun osallistumisen ajalta maksettavalla kulukorvauksella. Jos työkokeilussa tai muussa työllistymistä edistävässä palvelussa oleva henkilö ei saa kulukorvausta, voidaan kohtuulliset matkakulut korvata täydentävänä toimeentulotukena koko työkokeilun / julkisen työvoimapalvelun ajalta. Kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle korvataan matkakulut kuntouttavan työtoiminnan lain perusteella.

Työmatkamenot huomioidaan perustoimeentulotuen asiakkaille edullisimman matkustustavan mukaan. Oman kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuvia menoja voidaan

myöntää täydentävänä toimeentulotukena esimerkiksi silloin, kun oman kulkuneuvon käyttö työmatkoilla on välttämätöntä työtehtävien, puuttuvien tai hankalien liikenneyhteyksien, sairauden tai vamman vuoksi. Tällöin voidaan huomioida todelliset polttoainekustannukset (selvitys kilometreistä, auton kulutuksesta ja tosite työpäivistä) ensimmäisen työssäkäyntikuukauden ajalta. Tämän jälkeen asiakkaan on haettava ennakkopidätyksen alentamista työmatkakulujen takia. Täydentävän toimeentulotuen myöntämistä työmatkakustannuksiin harkitaan aina yksilökohtaisesti.

4.5 Työllistymistä edistävät kustannukset

Työllistämistä edistäviä kustannuksia voi asiakkaalle tulla mm. ajokorteista, hygieniapassista, tulityökortista yms. Työllistymistä edistäviin kustannuksiin voidaan myöntää harkinnanvaraista toimeentulotukea, jos toimista on sovittu asiakkaan palvelusuunnitelmassa ja sosiaalityöntekijä arvioi niiden selkeästi edistävän asiakkaan työllistymistä.

Ajokortin hankkimisesta tai sen uusimisesta aiheutuvia kustannuksia ei myönnetä täydentävänä toimeentulotukena. Ajo-oikeuden täydentämiseen lisäkoulutuksella, mikäli se edistää työllistymistä, voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea.

4.6 Opiskelu ja siitä aiheutuvat kustannukset

Opiskelusta aiheutuvat kustannukset katetaan pääosin opintotuella, joka on opiskelijan ensisijainen toimeentulojärjestelmä (opintotukilaki 65/1994). Täydentävän toimeentulotuen menoina otetaan huomioon välttämättömät opiskelusta aiheutuneet kulut, mikäli asiakkaalla/perheellä on pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus. Välttämättömiksi kuluiksi otetaan huomioon esimerkiksi opinnoissa tarvittavaa ammattivaatetusta ja -tarvikkeita, laskinta ja lukion oppikirjoja. Inarin kunnassa myönnetään opiskeluista aiheutuvia kustannuksia enintään 250 € / kalenterivuosi. Mikäli toimeentulotuen hakijalla on jo ammatillinen koulutus, ei jatko-opintoja ole tarkoituksenmukaista rahoittaa toimeentulotuella. Näissä tapauksissa tulee kiinnittää erityisesti huomiota asiakkaan olosuhteisiin ja työhistoriaan ennen opiskelujen aloittamista sekä opiskelujen aloittamisen syihin.

Lukion oppikirjoja tarvitaan kurssin jälkeen myöhemmin myös ylioppilaskirjoituksiin valmistautuessa, jonka vuoksi niiden hankinta omaksi voidaan katsoa välttämättömäksi. Silloin, kun opiskelukuluja myönnetään täydentävänä toimeentulotukena, edellytetään kirjojen hankkimista ensisijaisesti käytettynä. Täydentävän toimeentulotuen hakemuksen liitteenä tulee olla hankittavista kirjoista luettelo ja kustannusarvio.

Yo-kirjoitusmaksut huomioidaan täydentävänä toimeentulotukena kaikilla, joilla on perustoimeentulotukioikeus.

Opiskelijan tulee selvittää mahdollisuutensa saada Kelan koulumatkatukea koulumatkojen kustannuksiin. Koulumatkatuen omavastuuosuus sisältyy perusosalla katettaviin menoihin.

Yhteishakuvelvoitetun nuoren pääsykokeista aiheutuvat kohtuulliset kulut voidaan huomioida täydentävänä toimeentulotukena yhden pääsykokeen osalta / vuosi.

4.7 Elatusapumaksut

Vahvistettu elatusapumaksu voidaan huomioida täydentävän toimeentulotuen menona. Elatusapumaksusta on esitettävä tosite täydentävän toimeentulotukihakemuksen liitteenä. Mikäli elatusvelvollisen taloudellinen tilanne on heikentynyt pitkäaikaisesti, ohjataan häntä tarkistamaan elatussopimus kunnan lastenvalvojalla.

4.8 Vaatekustannukset

Vaateista aiheutuvat kustannukset sisältyvät toimeentulotuen perusosaan, eikä niihin pääsääntöisesti myönnetä erikseen toimeentulotukea. Sosiaalityöntekijän tekemällä arvioilla voidaan erityistilanteissa myöntää täydentävää toimeentulotukea vaatehankintoihin.

Romanihameeseen voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 360 € kahden vuoden välein. Edellytyksenä on, että romaninainen 1) käyttää jatkuvasti hametta, 2) hame on huonokuntoinen ja että hän 3) on ollut toimeentulotuen toistuvais- tai pitkäaikaisasiakas. Jos henkilö on muuttanut toiselta paikkakunnalta, tarkistetaan lähtökunnasta, milloin hameraha on viimeksi myönnetty. Muut romaniväestön vaatehankinnat sisältyvät perusosaan.

4.9 Perhejuhlista aiheutuvat kulut

Perhejuhlien (ristiäiset, rippijuhlat, lakkiaiset / ammattiin valmistuminen) järjestämiseen voidaan pitkään toimeentulotuen varassa eläneelle henkilölle tai perheelle myöntää enintään 100 €.

Kun kyseessä on lähiomaisen (vanhempi, lapsi, sisar ja isovanhempi) hautajaisista, voidaan täydentävän toimeentulotuen menoina hyväksyä kohtuulliset matkakustannukset hautajaisiin Suomen rajojen sisällä. Lähiomaisen (isän, äidin, lapsen, sisaren, veljen tai puolison, huoltajana toimineen isovanhemman) kuoltua voidaan myöntää kukkavihkoon enintään 35 €.

4.10 Hautauskustannukset

Toimeentulotuen käsittely lähtee vainajan taloudellisesta tilanteesta. Päätös tehdään vainajan kuolinpesälle. Toimeentulotuen käsittelemistä varten tarvitaan perukirja. Lisäksi tulee selvittää, onko vainajalla henkivakuutus. Jos vainaja on ollut varaton ja pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakas, voidaan päätös tehdä ennen perukirjan tekoa.

Perunkirjoitusvelvollisuus on ensisijaisesti kuolleen omaisilla ja läheisillä. Säännökset perunkirjoituksesta ja pesänselvittämisestä ovat perintökaassa. Sosiaalitoimi ei hoida perunkirjoituksia eikä toimi pesänilmoittajana vaikka omainen jättäisi sen tekemättä. Maksamattomia laskuja, esim. sairaalalaskuja, ei huomioida normilaskelmassa, vaan ne

jäävät kuolinpesälle maksettavaksi, tai mikäli kuolinpesä on varaton, kuolinpesän veloiksi. Mikäli vainajalla on ollut realisoitavissa olevaa varallisuutta, voidaan hakemus hautausmenoihin hylätä vainajan varallisuuden perusteella tai vaihtoehtoisesti tehdä perintäpäättös kuolinpesän varoista.

Toimeentulotuessa huomioidaan kohtuullisina hautauskustannuksina arkkuun 460 €. Lisäksi maksetaan arkkuun laitto 42 € ja välttämätön kuljetus Inarin kunnan alueella. Kuljetusta toiselle paikkakunnalle ei huomioida. Tuhkauksesta aiheutuvat kulut huomioidaan maksimissaan samansuuruisina kuin edellä mainitut hautauskustannukset. Muita hautauskustannuksia, ei huomioida vaan omaiset vastaavat itse sopimistaan muista kuluista (esim. lehti-ilmoitus, kahvitilaisuus, hautapaikan ylläpito).

4.11 Lainat, kulutus- ja osamaksuvelat, ulosotto ja jäännösverot sekä velkaantuminen

Lainojen, kulutusluottojen tai osamaksuvelkojen takaisinmaksuun, ulosottomaksuihin tai jäännösveroihin ei pääsääntöisesti myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Ensisijaisena keinona on neuvottelu velkojan tai pankin kanssa lyhennyksen lykkäämisestä, maksusuunnitelmasta tai velkajärjestelyyn hakeutuminen. Mikäli asiakkaalla on ongelmia lainojen, kulutusluottojen ja osamaksuvelkojen takaisinmaksussa, ohjataan häntä ottamaan yhteyttä kunnan talous- ja velkaneuvojaan.

4.12 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajaa on pyydetävä esittämään jokin asiakirja, kuten passi, viisumi tai oleskelulupakortti, mistä käy ilmi maassaolon tarkoitus. Passiin liimatusta oleskelulupatarrasta tai erillisestä oleskelulupakortista löytyy status (P, A, B), oleskelu tai työlupa ja tieto, mille ajalle oleskelulupa on myönnetty. Passin oleskelulupatarrat ovat muuttumassa erillisiksi oleskelulupakorteiksi. Oleskelulupa ja viisumi ovat kumpikin maahantuloa ja maassa oleskelua varten myönnettäviä lupia. Viisumi myönnetään lyhyttä, enintään kolmen kuukautta kestävä, tilapäistä vierailua varten. Alle kolmen kuukauden vierailu on verrattavissa turistina oloon (ei oikeuta toimeentulotukeen).

4.13 Oleskelulupatyypit

Määräaikainen oleskelulupa myönnetään tilapäisluonteista (tilapäinen oleskelulupa, B) tai jatkuvaluonteista (jatkuva oleskelulupa, A) maassa oleskelua varten. Oleskeluluvan tyyppi riippuu maassa oleskelun tarkoituksesta. Esim. opiskelu on yleensä tilapäistä, kun taas esim. Suomen kansalaisen perheenjäsenen maassaoloa voidaan pitää jatkuvana. Ensimmäinen

määräaikainen oleskelulupa myönnetään pääsääntöisesti yhdeksi vuodeksi. Uusi määräaikainen oleskelulupa on voimassa enintään neljän vuotta.

Pysyvän oleskeluluvan (P) ulkomaalainen voi saada, kun hän on oleskellut Suomessa neljä vuotta määräaikaisella jatkuvalla oleskeluluvalla (A-lupa).

Toimeentulotukea myönnetään maahanmuuttajalle, jolla on status P, A tai toinen B sekä kotikuntamerkintä Inariin. Kotikuntamerkinnän voi saada sen perusteella, kuinka kauan on ollut maassa. Maahanmuuttaja voi saada kotikuntamerkinnän mm. jos hänellä on status A, P, toinen B maasta poistumisen estämiseksi tai B-oleskeluluvan saaneet opiskelijat. Kotikuntamerkinnän voi saada myös EU-kansalainen, joka on oleskellut tarvittavan kauan kotikunnassa. Kotikuntamerkintää eivät voi saada turvapaikanhakijat eivätkä turistit. Kotikuntamerkinnän antaa maistraatti ja sen voi tarkistaa väestötietojärjestelmästä.

Opiskelijoille, joille on myönnetty oleskelulupa B, ei myönnetä toimeentulotukea, koska heillä pitää olla rahaa elämiseen tai työsopimus itsensä elättämistä varten tai molemmat, ennen maahan tuloa. Jos opiskelija kuitenkin hakee toimeentulotukea, tulee siitä ilmoittaa poliisin lupakansliaan.

EU-kansalaisille, jotka ovat olleet maassa alle kolme kuukautta, ei voida myöntää toimeentulotukea. Toisessa EU-valtiossa yli kolme kuukautta kestävän oleskelun edellytyksenä on, että henkilön toimeentulo on turvattu. Hänellä pitää olla riittävät varat ja sairausvakuutus, jotta hänen ei tarvitse oleskeluaikanaan turvautua vastaanottavan jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään. Kun oleskelu on kestänyt yli kolme kuukautta, voidaan toimeentulotukea myöntää vain harkinnanvaraisesti ja lyhytaikaisesti. Turistille ei myönnetä toimeentulotukea. Jos toimeentulotukea hakevalla maahanmuuttajalla on passissa status B, asiassa otetaan yhteyttä maahanmuuttovirastoon.

Välttämättömän passin ja oleskeluluvan kustannuksia ei huomioida täydentävänä toimeentulotukena vaan kyseisiä menoja voi hakea Kelan perustoimeentulotukena.

4.14 Edunvalvontapalkkio ja maistraatin tilintarkastusmaksu

Edunvalvonnasta peritään varallisuuden mukaan määräytyvä edunvalvontapalkkio. Edunvalvontapalkkioon ja maistraatin tilintarkastusmaksuun myönnettävä tuki on täydentävää toimeentulotukea. Oikeusministeriön ohjeistuksen (OM 12/33/2009) mukaan edunvalvontapalkkio tulee periä kerran vuodessa joulukuussa.

4.15 Vangit ja vankilasta vapautuvat

Vankeuslain (767/2005) ja tutkintavankeuslain (768/2005) mukainen ylläpito on toimeentulotukeen nähden vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Toimeentulotukilaissa ei ole määritelty erikseen vankeusvankien tai tutkintavankien asemaa toimeentulotuen saajina. Toimeentulotuen myöntäminen vangeille ja tuen määrä on siten arvioitava aina

tapauskohtaisesti saadun selvityksen perusteella. Asiassa on otettava huomioon, että vankeusvangin ja tutkintavangin vankeudessa saama majoitus ja muu perusylläpito kattavat

suurilta osin perusmenot, jotka toimeentulotuki muutoin kattaa. Vangin tulona huomioidaan vankilasta saatava palkka, toimintakorvaus ja vangin varat sekä yksityiset tilillepanot.

Vankeuslain (767/2005) mukaan vanki saa tarvittavan vaatetuksen ja terveydenhuollon ym. tarpeellisen ylläpidon valtion varoista, joten vankilassa olevalle ei toimeentulotukea näihin menoihin myönnetä. Vaikka avovankilassa olevia kehoitetaan käyttämään omia vaatteitaan, on vankeinhoitolaitos velvollinen vaatettamaan myös avolaitosvangin, jos hänellä ei ole omia vaatteita. Vaatehankintoihin avovankilassa ei myönnetä toimeentulotukea ollenkaan.

Pitkän vankeusrangaistuksen loppuvaiheen kotiutumista varten voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea välttämättömään vaatetukseen, jos vangilla ei ole asiallisia siviilivaatteita. Perhetapaamisten kohtuullisiin matkakustannuksiin voidaan myöntää tukea lapsiperheelle.

4.16 Menot, joihin ei myönnetä toimeentulotukea

- velat ja ulosottomaksut, jotka ovat syntyneet menoista, joihin ei voi saada toimeentulotukea
- pankki- ja luottokorttivelkojen korot ja lyhennykset
- velkajärjestelyssä vahvistetun maksuohjelman mukaiset lyhennykset
- asianajajan palkkiot ja oikeudenkäyntimatkojen kustannukset
- asiakkaan vapaaehtoisesti ulosottoon maksamat maksut
- sakot

5. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta (toimeentulotukilaki 1 § 2 mom.).

Ehkäisevä toimeentulotuki on suunnitelmallisen sosiaalityön väline akuutteihin kriisitilanteisiin tai niiden ehkäisemiseen. Sitä voidaan myöntää myös henkilölle ja perheelle, joka ei muutoin olisi oikeutettu saamaan varsinaista toimeentulotukea, mikäli ennalta ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisellä voidaan ehkäistä esimerkiksi pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden syntyminen.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin (toimeentulotukilaki 13 §).

6. TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ

Myönnetyn toimeentulotuen takaisinperintä on mahdollista vain toimeentulotukilain 20 §:ssä säädetyillä perusteilla. Lisäksi on otettava huomioon toimeentulotukilain 21 §:ssä säädetyt takaisinperinnön edellytykset ja esteet. Takaisinperinnän toteuttamistavoista säädetään lain 22 ja 23 §:ssä.

Toimeentulotukilain 20 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla takaisinperintä on mahdollista vain, jos siitä on määrätty jo tukea myönnettäessä toimeentulotukipäätöstä tehtäessä. Kun päätös uusitaan, tulee myös perintäpäätös aina uusia. Perintäpäätöstä ei pääsääntöisesti voi tehdä jälkikäteen, paitsi tilanteissa, joissa asiakas on tarkoituksenmukaisesti antanut erehdyttäviä tietoja (Toimeentulotukilaki 20 §:n 2 mom.).

Toimeentulotukilain 21 §:n 1 momentin mukaan takaisinperintä ei saa vaarantaa korvausvelvollisen tai sellaisen henkilön toimeentuloa, josta hän pitää tai on velvollinen pitämään huolta. Tämän vuoksi takaisinperinnästä voidaan joutua luopumaan, vaikka takaisinperinnästä olisi määrätty päättäessä toimeentulotuen myöntämisestä. Toimeentulotuen takaisinperintä ei saa aiheuttaa asiakkaalle uutta toimeentulotuen tarvetta.

Jos asiakkaalla / perheellä on varallisuutta tai omaisuutta, mutta varallisuus ei ole toimeentulotuen hakuajankohtana asiakkaan käytettävissä tehdään myönnetystä toimeentulotuesta perintä toimeentulotukilain 20 §:n 1 momentin 1-kohdan perusteella.

6.1 Takaisinperintä varallisuudesta

Toimeentulotukilain 21 §:n 2 momentin mukaan korvausvelvollisen vakinaista asuntoa, tarpeellista asuinirtaimistoa ja tarpeellisia työvälineitä ei kuitenkaan voida hänen elinaikanaan pakkotoimin myydä tai muutoin käyttää toimeentulotuen takaisinperimiseen.

Perintäpäätös saa lainvoiman vasta hallinto-oikeuden päätöksellä, jota on haettava viimeistään kolmen vuoden kuluessa tuen myöntämisestä. Toimeentulotuen myöntämisen yhteydessä tehty perintä varallisuudesta on luonteeltaan asian valmistelua eikä siitä ole valitusoikeutta.